

บทความวิจัย

การศึกษาเชิงพรรณนาแบบย้อนหลังเกี่ยวกับการใช้ตำรับยาปรุงเฉพาะรายในการรักษาโรคสะเก็ดเงิน  
ในศูนย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

A Retrospective Descriptive Study on the Use of Herbal Formulations for Psoriasis  
Treatment in Thai Traditional and Alternative Medicine Centers

ชุติวัด หยูทองอินทร์<sup>1\*</sup> พิมพ์ลดา พงศ์ชัยชานนท์<sup>1</sup> ลักขณา งามวงศ์<sup>1</sup> เจนจิรา สุขเจริญจิต<sup>1</sup> เขมานันท์ จูมทอง<sup>1</sup>

<sup>1</sup>กลุ่มงานบริการวิชาการและพัฒนาคุณภาพ ศูนย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก แขวงคลองมอหานะ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100  
Chutivat Yuthong-in<sup>1\*</sup> Pimlada Pongchaichanon<sup>1</sup> Lakkana Ramwong<sup>1</sup> Jenjira Sukcharoenjit<sup>1</sup> Kaemanun Joomthong<sup>1</sup>

<sup>1</sup>Academic Services and Quality Development Office, Thai Traditional and Alternative Medicine Centers, Bangkok, 10100

\*Corresponding author. E-mail address: [pheetiwat005@gmail.com](mailto:pheetiwat005@gmail.com) ; Telephone: 0-2224-3261-2

วันที่รับบทความ 2/กรกฎาคม/2568; วันที่แก้ไขบทความ 28/สิงหาคม/2568; วันที่ตอบรับบทความ 8/กันยายน/2568

บทคัดย่อ

โรคสะเก็ดเงิน เป็นโรคผิวหนังเรื้อรังที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบเก็บข้อมูลย้อนหลัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตำรับยาปรุงเฉพาะรายและความถี่ในการสั่งใช้รักษาโรคสะเก็ดเงินของศูนย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ระหว่างเดือนมกราคม 2563 ถึงเดือนมิถุนายน 2568 จำนวนประชากร 223 คน ใช้สถิติเชิงพรรณนาแบบเก็บข้อมูลย้อนหลัง ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ ผลการศึกษา พบการสั่งใช้ยาปรุงเฉพาะรายในการรักษาโรคสะเก็ดเงิน จำนวน 6 ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาบุพโพพิการ 1 ตำรับยาบุพโพพิการ 2 ตำรับยาบุพโพพิการ 3 ตำรับยาแก้ตะไคร้พิการ 1 ตำรับพรหมภักตร์ 1 และตำรับยาตรีผลา ซึ่งผู้ป่วยมีลักษณะรอยโรคที่มาพบแพทย์ในลักษณะผื่นแดง คัน และมีน้ำเหลืองบริเวณศีรษะ คอ แขน ลำตัว และขา ส่วนมากได้รับการวินิจฉัยโรคตามประเภทของโรคสะเก็ดเงินและระยะความรุนแรงของโรคแบบไม่ระบุ ด้านความถี่ในการสั่งใช้ พบว่า ตำรับยาแก้ตะไคร้พิการ 1 มีความถี่ในการสั่งใช้มากที่สุด ร้อยละ 40.51 รองลงมา คือ ตำรับยาบุพโพพิการ 1 ร้อยละ 29.11 ตามลำดับ ด้านประสิทธิผลหลังได้รับตำรับยา พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่ที่ได้รับตำรับยาบุพโพพิการ 1 อาการดีขึ้น ร้อยละ 43.40 ตำรับยาบุพโพพิการ 2 ขาดการติดตาม ร้อยละ 73.33 ตำรับยาบุพโพพิการ 3 อาการดีขึ้น ร้อยละ 83.33 ตำรับยาแก้ตะไคร้พิการ 1 (ยาอาบ) ขาดการติดตาม ร้อยละ 70.80 ตำรับพรหมภักตร์ 1 อาการดีขึ้น ร้อยละ 57.14 และตำรับตรีผลา อาการดีขึ้น ร้อยละ 63.63 ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยทางคลินิกเพื่อยืนยันประสิทธิผลและความปลอดภัยในการนำมาเป็นทางเลือกใช้ในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินต่อไป

คำสำคัญ ; โรคสะเก็ดเงิน สมุนไพร การแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก

Abstract

Psoriasis is a chronic inflammatory skin disease that profoundly affects patients' quality of life across physical, psychological, and social dimensions. This study was a retrospective descriptive study aimed to examine individualized herbal prescriptions and the frequency of their use in the treatment of psoriasis at the Center of Thai Traditional and

Alternative Medicine between January 2020 and June 2025. A total of 223 patients were included. Descriptive statistics, including frequency distribution and percentage. The results showed that identified six individualized herbal prescriptions used in the treatment of psoriasis, namely Bupphopikan Formula 1, Bupphopikan Formula 2, Bupphopikan Formula 3, Kae-Tajo-Pikan Formula 1, Phromphak Formula 1, and Triphala Formula. Patients commonly presented with red, itchy lesions accompanied by exudates, predominantly located on the scalp, neck, arms, trunk, and legs. Most patients were diagnosed with psoriasis without specification of subtype or severity. In terms of prescription frequency, Kae-Tajo-Pikan Formula 1 was the most frequently prescribed (40.51%), followed by Bupphopikan Formula 1 (29.11%). Regarding treatment outcomes, 43.40% of patients who received Bupphopikan Formula 1 showed improvement. Among those prescribed Bupphopikan Formula 2, 73.33% were lost to follow-up. For Bupphopikan Formula 3, 83.33% of patients demonstrated improvement. In contrast, 70.80% of patients receiving Kae-Tajo-Pikan Formula 1 (for bathing) were lost to follow-up. Additionally, 57.14% of patients treated with Phromphak Formula 1 and 63.63% of those prescribed Triphala Formula showed improvement. These findings highlight the potential role of individualized herbal prescriptions in psoriasis management. However, further clinical studies are warranted to confirm their efficacy and safety as alternative therapeutic options for patients with psoriasis.

**Keywords;** Psoriasis, Herbs, Thai traditional, alternative medicine

## 1. บทนำ/Introduction

โรคสะเก็ดเงิน (Psoriasis) เป็นโรคผิวหนังอักเสบเรื้อรังชนิดหนึ่งที่เกิดจากความผิดปกติของระบบภูมิคุ้มกันและการแบ่งตัวของเคราตินไซโตอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดผื่นนูนแดงมีขุยสีเงินบนผิวหนัง (Parisi et al., 2013) โดยปัจจุบันอุบัติการณ์และความชุกของโรคสะเก็ดเงินทั่วโลกแตกต่างกันตั้งแต่ร้อยละ 0.1 ถึง 8.5 โดยพบว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคละติจูดสูงมีอัตราการเกิดโรคสูงกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตร้อน ถึงแม้ในประเทศไทยมีรายงานความชุกต่ำกว่าร้อยละ 1 แต่โรคสะเก็ดเงินยังคงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพกาย จิตใจ และสังคมอย่างมีนัยสำคัญ (Chularojanamontri et al., 2017) จนนำไปสู่ปัญหาภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล และคุณภาพชีวิตลดลงไม่แตกต่างกับผู้ป่วยโรคเรื้อรังชนิดอื่น ๆ (Rapp et al., 1999) หากเทียบจากประชากรทั้งหมด 67 ล้านคน จะมีผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินถึง 1.34 ล้านคน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรคสะเก็ดเงินเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย

ลักษณะทางคลินิกของโรคสะเก็ดเงิน ได้แก่ ผื่นนูนหนาสีแดงขอบชัดเจนคลุมด้วยขุยหนาขาวคล้ายสีเงิน เมื่อขุยหลุดออกจะมีจุดเลือดออกบนรอยผื่น (Auspitz's sign) และอาจพบขุยขาวละเอียดบนรอยแผลลอกหรือรอยผื่นคัน (Koebner phenomenon) รวมถึงรอยโรคบริเวณเล็บเป็นหลุม (Pitting) เล็บร่อน (Onycholysis) หรือมีการอักเสบของข้อร่วมด้วย (Noppakun, 2011) ปัจจุบันแนวทางการรักษามีความหลากหลายตั้งแต่การใช้ยาทาภายนอก การฉายแสง ยากดภูมิคุ้มกันระบบ ไปจนถึงชีววัตถุ แม้ส่วนใหญ่ผู้ป่วยจะมีผลลัพธ์ทางคลินิกดีขึ้นอย่างชัดเจน แต่ด้วยข้อจำกัดด้านต้นทุน การเข้าถึงยา และผลข้างเคียงระยะยาวทำให้ผู้ป่วยบางส่วนแสวงหารักษาทางเลือก (Menter et al., 2020) โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ป่วยสะเก็ดเงินเลือกใช้วิธีการรักษาด้วยแพทย์ทางเลือก เช่น การใช้สมุนไพร ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารและการฝังเข็ม (Gamret et al., 2020) การแพทย์แผนไทย

มีการกล่าวถึงกลุ่มอาการที่คล้ายโรคสะเก็ดเงินในคัมภีร์วิฤทธิโรค ซึ่งระบุไว้ว่า “เรื้อน” มีทั้งหมด 9 จำพวก หนึ่งในนั้น คือ “เรื้อนกวาง” (Wat Po Thai Traditional School, 2015) ที่มีลักษณะอาการกล่าวไว้ว่า “เมื่อจะบังเกิดนั้น เกิดขึ้นตามข้อมือและข้อเท้า และกำดันตันคอ ทำให้น้ำเหลืองลามออกไป ครั้นต้องยาเข้าก็แห้ง บางทีก็หายขาดบางที่ไม่หายแต่ไม่ตายเป็นเพียงลำบาก” ซึ่งอาการดังกล่าวสอดคล้องกับอาการของโรคสะเก็ดเงินในทางการแพทย์แผนปัจจุบัน ศูนย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจึงได้มีการให้บริการรักษาโรคสะเก็ดเงินด้วยตำรับยาปรุงเฉพาะราย ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการรักษา ที่เน้นการปรับสมดุลธาตุตามทฤษฎีธาตุ โดยสมุนไพรสำคัญที่ใช้บ่อยในการรักษาโรคผิวหนัง ได้แก่ ขมิ้นชัน บอระเพ็ด ไพล ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ ขมิ้นอ้อย และเหงือกปลาหมอ ที่มีฤทธิ์ด้านการอักเสบ ต้านอนุมูลอิสระ และปรับภูมิคุ้มกัน (Chumchuen, 2020) ข้อมูลจากการศึกษาเชิงพรรณนาและการทดลองเบื้องต้นชี้ว่าสมุนไพรเหล่านี้สามารถลดดัชนี Psoriasis Area and Severity Index (PASI) และปรับคุณภาพชีวิตได้โดยมีอาการไม่พึงประสงค์ระดับต่ำ (Siriyong, 2023)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กหรือรายงานเฉพาะกรณี ทำให้ยังขาดข้อมูลตำรับยาที่ใช้จริงในสถานพยาบาล ทั้งชนิดสมุนไพร สัดส่วนตำรับ ขนาดและความถี่การจ่ายยา รวมถึงข้อมูลความปลอดภัยในระยะยาว ความรู้เหล่านี้มีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางบูรณาการการแพทย์แผนไทยเข้ากับการรักษามาตรฐานอย่างปลอดภัย ดังนั้น การศึกษาเชิงพรรณนาแบบเก็บข้อมูลย้อนหลังของศูนย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลังการใช้ตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินจากเวชระเบียนและฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในด้านความถี่ในการสั่งใช้และผลหลังการใช้ตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินที่เข้ารับบริการ ณ ศูนย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อันจะนำไปสู่แนวทางรักษาแบบบูรณาการที่เหมาะสมและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยได้อย่างยั่งยืน

## 2. วิธีการวิจัย

การวิจัยเชิงพรรณนาแบบเก็บข้อมูลย้อนหลัง (Retrospective descriptive study) โดยเก็บข้อมูลย้อนหลังจากเวชระเบียนและฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ทำการศึกษาตำรับยาปรุงเฉพาะราย ความถี่ในการสั่งใช้ และผลหลังการใช้ตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินที่เข้ารับบริการ ณ ศูนย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2568 โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ 1) ผู้ป่วยที่มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 18 ปี 2) ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคสะเก็ดเงินโดยแพทย์แผนปัจจุบัน แพทย์แผนไทยและ/หรือ แพทย์แผนไทยประยุกต์ 3) ได้รับการรักษาอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยตำรับยาปรุงเฉพาะรายรักษาโรคสะเก็ดเงิน ได้แก่ ตำรับยาบุพโพพิการ 1 ตำรับยาบุพโพพิการ 2 ตำรับยาบุพโพพิการ 3 ตำรับยาแก้ตะไคร้พิการ 1 ตำรับพรหมภักตร์ 1 และตำรับยาตรีผลา และเกณฑ์ในการคัดออก คือ 1) ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แผนปัจจุบันภายหลังว่าไม่ใช่โรคสะเก็ดเงิน 2) เป็นผู้ที่ไข้ยาแผนปัจจุบันอื่น ๆ หรือยาชนิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรคสะเก็ดเงิน

### 2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน (ระบุรหัส U7087 และ L400-409) ที่ได้รับยาปรุงเฉพาะรายในการรักษาโรคสะเก็ดเงิน ที่ศูนย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ระหว่างเดือนมกราคม 2563 ถึงเดือนมิถุนายน 2568 จำนวนทั้งสิ้น 223 คน

## 2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยตัวรับยา 6 ตัวรับ ดังนี้

1) ตัวรับยาพุพพิการ 1 จำนวน 18 ชนิด ได้แก่ สมุนไพรกลุ่มแก้โลหิตน้ำเหลืองเสีย ได้แก่ ข้าวเย็นเหนือ, ข้าวเย็นใต้, ขันทองพยาบาท, เหงือกปลาหมอ, ทองพันชั่ง, แกล่ สมุนไพรกลุ่มยาถ่าย ได้แก่ สมอไทย, สมอพิเภก, มะขามป้อม, ราชพฤกษ์, ขี้เหล็ก, มะกา, โกงน้ำเต้า สมุนไพรกลุ่มบำรุงโลหิต ได้แก่ แสมสาร สมุนไพรกลุ่มแก้อาการปวดข้อ ได้แก่ เถาวัลย์เปรียง และ สมุนไพรกลุ่มลดไข้ ได้แก่ จันทน์แดง, แฉง

2) ตัวรับยาพุพพิการ 2 จำนวน 17 ชนิด ได้แก่ สมุนไพรกลุ่มแก้โลหิตน้ำเหลืองเสีย ได้แก่ ข้าวเย็นเหนือ, ข้าวเย็นใต้, เหงือกปลาหมอ, หนอนตายหยาก, แกล่ สมุนไพรกลุ่มยาถ่าย ได้แก่ ทองแตง, ขี้กาแดง, สมอไทย, มะกา, ราชพฤกษ์ สมุนไพรกลุ่มแก้อาการปวดข้อ ได้แก่ โคลาน และสมุนไพรกลุ่มบำรุงโลหิต ได้แก่ คำไทย, ฝาง, แสมสาร, สัก, สัมปอ, จันทน์เทศ

3) ตัวรับยาพุพพิการ 3 จำนวน 19 ชนิด ได้แก่ สมุนไพรกลุ่มแก้โลหิตน้ำเหลืองเสีย ได้แก่ ข้าวเย็นเหนือ, ข้าวเย็นใต้, กำแพงเจ็ดชั้น, แกล่, เหงือกปลาหมอ สมุนไพรกลุ่มบำรุงโลหิต ได้แก่ คำไทย, คำฝอย, ฝาง, แฝกหอม สมุนไพรกลุ่มบำรุงธาตุ (กระจายลมบำรุงธาตุทั้ง 4 ให้บริบูรณ์) ได้แก่ โกงสอ สมุนไพรกลุ่มแก้อาการปวดข้อ ได้แก่ โคลาน สมุนไพรกลุ่มยาถ่าย ได้แก่ สมอไทย, สมอเทศ, มะกา, โกงน้ำเต้า สมุนไพรกลุ่มลดไข้ ได้แก่ หมายเมื่อย, แฉง, จันทน์แดง และสมุนไพรกลุ่มบำรุงหัวใจ ได้แก่ ขอนดอก

4) ตัวรับยาแก้ตะโจพิการ 1 (ยาอาบ) จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ เหงือกปลาหมอ, ผักเสี้ยนผี, สัมปอ, ทองพันชั่ง ซึ่งเป็น สมุนไพรกลุ่มแก้โลหิตน้ำเหลืองเสีย ลดอาการคัน

5) ตัวรับพรหมภักตร์ จำนวน 21 ชนิด ได้แก่ สมุนไพรกลุ่มแก้โลหิตน้ำเหลืองเสีย ได้แก่ ข้าวเย็นเหนือ, ข้าวเย็นใต้, เหงือกปลาหมอ, กำแพงเจ็ดชั้น สมุนไพรกลุ่มบำรุงโลหิต ได้แก่ คำไทย, คำฝอย, แฝกหอม, แกล่, ฝาง สมุนไพรกลุ่มลดไข้ ได้แก่ หมายเมื่อย สมุนไพรกลุ่มบำรุงธาตุ (กระจายลมบำรุงธาตุทั้ง 4 ให้บริบูรณ์) ได้แก่ โกงสอ สมุนไพรกลุ่มยาถ่าย ได้แก่ สมอไทย, สมอเทศ, มะกา, โกงน้ำเต้า สมุนไพรกลุ่มแก้อาการปวดข้อ ได้แก่ โคลาน สมุนไพรกลุ่มลดไข้ ได้แก่ แฉง, จันทน์แดง และกลุ่มบำรุงหัวใจ ได้แก่ ขอนดอก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บบันทึกข้อมูล จำนวน 4 ส่วน ดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ส่วนสูง น้ำหนัก โรคประจำตัว และธาตุเจ้าเรือน
- 2) ข้อมูลลักษณะอาการเจ็บป่วย ได้แก่ ลักษณะรอยโรคที่มาพบแพทย์ พื้นที่ในการเกิดตามร่างกาย การวินิจฉัยโรคตามประเภทของสะเก็ดเงิน และระยะความรุนแรงของโรคสะเก็ดเงิน
- 3) ความถี่ในการสัมผัสและจำนวนผู้ป่วยที่ได้รับยา
- 4) ผลการรักษาหลังได้รับตำรับยารักษาโรคสะเก็ดเงิน

## 2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ความถี่ในการสัมผัสและข้อมูลการใช้ตำรับยาประเภทรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ

### 3. ผลลัพธ์และการอภิปราย/ Results and Discussion

จากการศึกษาข้อมูลย้อนหลัง พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.81 มีอายุเฉลี่ย  $58.03 \pm 2.52$  ปี ส่วนสูง  $162.91 \pm 1.89$  เซนติเมตร น้ำหนัก  $65.13 \pm 1.55$  กิโลกรัม มีโรคประจำตัว ร้อยละ 57.85 และมีธาตุเจ้าเรือนเป็นธาตุดิน ร้อยละ 32.29 ตามลำดับ (ตารางที่ 1) สอดคล้องกับการศึกษาของ Pattamadilok (2018) พบว่า อัตราการเกิดโรคสะเก็ดเงินในเพศชายจะสูงกว่าเพศหญิง โดยมากจะพบในอายุเฉลี่ย 55 ปี และผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินอาจพบโรคร่วมอื่น ๆ เช่น โรคเบาหวาน ไขมันในเลือดสูง อัมพฤกษ์ และอัมพาต เป็นต้น

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน (N=223)

| ข้อมูลส่วนบุคคล                                                        | ผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน |        |
|------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|--------|
|                                                                        | จำนวน (คน)                                                | ร้อยละ |
| เพศ                                                                    |                                                           |        |
| ชาย                                                                    | 120                                                       | 53.81  |
| หญิง                                                                   | 103                                                       | 46.19  |
| อายุ (ปี) (mean = 58.03 , SD = 2.52 : min = 18, max = 91)              |                                                           |        |
| ส่วนสูง (เซนติเมตร) (mean = 162.91 , SD = 1.89 : min = 145, max = 181) |                                                           |        |
| น้ำหนัก (กิโลกรัม) (mean = 65.13 , SD = 1.55 : min = 40, max = 131)    |                                                           |        |
| โรคประจำตัว                                                            |                                                           |        |
| มี*                                                                    | 129                                                       | 57.85  |
| โรคความดันโลหิตสูง                                                     | 55                                                        | 42.64  |
| โรคไขมันในเลือดสูง                                                     | 43                                                        | 33.33  |
| โรคเบาหวาน                                                             | 36                                                        | 27.91  |
| โรคอื่น ๆ                                                              | 92                                                        | 42.63  |
| ไม่มี                                                                  | 94                                                        | 42.15  |
| ธาตุเจ้าเรือน                                                          |                                                           |        |
| ธาตุดิน                                                                | 72                                                        | 32.29  |
| ธาตุน้ำ                                                                | 44                                                        | 19.73  |
| ธาตุลม                                                                 | 53                                                        | 23.77  |
| ธาตุไฟ                                                                 | 54                                                        | 24.21  |

หมายเหตุ: ผู้ป่วยสามารถมีโรคประจำตัวได้ > 1

ด้านข้อมูลอาการเจ็บป่วย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ป่วยมีลักษณะรอยโรคที่มาพบแพทย์เป็นผื่นที่มีลักษณะแดง ร้อยละ 51.12 ความลอก ร้อยละ 79.37 และมีความนูน ร้อยละ 39.91 มีอาการคัน ร้อยละ 79.82 มีเลือดและน้ำเหลือง 7.62 พื้นที่ในการเกิดโรค พบว่า มีอาการบริเวณขามากที่สุด ร้อยละ 56.50 รองลงมา คือ บริเวณแขน ร้อยละ 51.60 และบริเวณลำตัว ร้อยละ 47.53 ตามลำดับ ซึ่งผู้ป่วย 1 ราย สามารถมีพื้นที่การเกิดโรคได้มากกว่า 1 บริเวณ การวินิจฉัยโรคตามประเภทของสะเก็ดเงินส่วนใหญ่ได้รับการวินิจฉัย

เป็นโรคสะเก็ดเงินแบบ Psoriasis unspecified ร้อยละ 59.48 และไม่สามารถระบุความรุนแรงของโรคได้ ร้อยละ 95.52 (ตารางที่ 2) สอดคล้องกับการศึกษาของ Prasunnakarn (2017) ที่พบลักษณะสำคัญของผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน คือ มีผื่นผิวหนังที่มีอาการแดง มีขุยหนา นูน ลอกและอาจมีอาการคัน เกิดขึ้นได้บริเวณผิวหนังตามร่างกายทำให้ผิวหนังผู้ป่วยไม่น่าดู ส่งผลให้ผู้ป่วยรู้สึกสูญเสียภาพลักษณ์ของตนเอง

ตารางที่ 2 ข้อมูลอาการเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน (N=223)

| ข้อมูลอาการเจ็บป่วย                            | ผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน |        |
|------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|--------|
|                                                | จำนวน (คน)                                                | ร้อยละ |
| ลักษณะรอยโรคที่นำมาพบแพทย์*                    |                                                           |        |
| ลักษณะผื่น                                     |                                                           |        |
| ความแดง (Erythema; redness)                    | 114                                                       | 51.12  |
| ความลอก (Desquamation; scaling)                | 177                                                       | 79.37  |
| ความนูน (Induration; thickness)                | 86                                                        | 39.91  |
| อาการคัน (Itching)                             | 178                                                       | 79.82  |
| มีเลือดหรือน้ำเหลือง (blood or lymph)          | 17                                                        | 7.62   |
| พื้นที่ในการเกิดโรคตามร่างกาย*                 |                                                           |        |
| ศีรษะ คอ                                       | 99                                                        | 44.39  |
| แขน                                            | 115                                                       | 51.60  |
| ลำตัว                                          | 106                                                       | 47.53  |
| ขา                                             | 126                                                       | 56.50  |
| เล็บ                                           | 24                                                        | 10.76  |
| ข้อ                                            | 12                                                        | 5.38   |
| ไม่ระบุ                                        | 39                                                        | 17.48  |
| การวินิจฉัยโรคตามประเภทของสะเก็ดเงิน           |                                                           |        |
| ผื่นหนาเฉพาะที่ (psoriasis vulgaris)           | 17                                                        | 7.62   |
| ผื่นรูปหยดน้ำ (Guttate psoriasis)              | 0                                                         | 0.00   |
| ตุ่มหนอง (Pustular psoriasis)                  | 0                                                         | 0.00   |
| เล็บ (Psoriasis nails)                         | 1                                                         | 0.45   |
| เรื้อนกวาง                                     | 72                                                        | 32.29  |
| ไม่ระบุ/อื่น ๆ (Psoriasis, unspecified, other) | 113                                                       | 59.48  |
| ระยะความรุนแรงของโรคสะเก็ดเงิน                 |                                                           |        |
| น้อย (Mild)                                    | 1                                                         | 0.45   |
| ปานกลาง (Moderate)                             | 5                                                         | 2.24   |
| มาก (severe)                                   | 4                                                         | 1.79   |

ตารางที่ 2 ข้อมูลอาการเจ็บป่วยของผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน (N=223) (ต่อเนื่อง)

|                       |     |       |
|-----------------------|-----|-------|
| ไม่ระบุ (Unspecified) | 213 | 95.52 |
|-----------------------|-----|-------|

หมายเหตุ: ผู้ป่วยสามารถเกิดลักษณะอาการหรือมีพื้นที่เกิดโรคได้ > 1

จากข้อมูลอาการเจ็บป่วยข้างต้นผู้ป่วยส่วนใหญ่จะได้รับตำรับยาปรุงเฉพาะราย ซึ่งตำรับยาแก้ตะไคร้พิษ 1 (ยาอาบ) มีความถี่ในการสั่งใช้มากที่สุด ร้อยละ 40.51 รองลงมา คือ ตำรับยาบุพโพพิษ 1 ร้อยละ 29.11 และตำรับยาตรีผลา ร้อยละ 10.67 ตามลำดับ ส่วนผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาแก้ตะไคร้พิษ 1 (ยาอาบ) มีจำนวน 113 คน ร้อยละ 50.67 ตำรับยาบุพโพพิษ 1 จำนวน 53 คน ร้อยละ 23.77 และตำรับยาตรีผลา จำนวน 22 คน ร้อยละ 9.86 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน (N=223)

| ตำรับยา      | ผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน |        |                   | ความถี่ในการสั่งใช้ |        |
|--------------|-----------------------------------------------------------|--------|-------------------|---------------------|--------|
|              | จำนวน (คน)                                                | ร้อยละ | ค่าเฉลี่ย (ครั้ง) | จำนวน (ครั้ง)       | ร้อยละ |
| บุพโพพิษ 1   | 53                                                        | 23.77  | 2.93              | 161                 | 29.11  |
| บุพโพพิษ 2   | 15                                                        | 6.73   | 3.80              | 57                  | 10.31  |
| บุพโพพิษ 3   | 6                                                         | 2.69   | 2.50              | 15                  | 2.71   |
| แก้ตะไคร้พิษ | 113                                                       | 50.67  | 1.98              | 224                 | 40.51  |
| พรหมภักตร์   | 14                                                        | 6.28   | 2.64              | 37                  | 6.69   |
| ตรีผลา       | 22                                                        | 9.86   | 2.45              | 55                  | 10.67  |
| รวม          | 223                                                       |        |                   | 549                 |        |

หลังการได้รับตำรับยารักษาโรคสะเก็ดเงิน พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่ที่ได้รับตำรับยาบุพโพพิษ 1 อาการดีขึ้น ร้อยละ 43.40 ตำรับยาบุพโพพิษ 2 ขาดการติดตาม ร้อยละ 73.33 ตำรับยาบุพโพพิษ 3 อาการดีขึ้น ร้อยละ 83.33 ตำรับยาแก้ตะไคร้พิษ 1 ขาดการติดตาม ร้อยละ 70.80 ตำรับพรหมภักตร์ 1 อาการดีขึ้น ร้อยละ 57.14 และตำรับตรีผลา อาการดีขึ้น ร้อยละ 63.63 (ตารางที่ 4) อาการที่ดีขึ้นของผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า เป็นผลมาจากสมุนไพรในตำรับยาปรุงเฉพาะรายจากการศึกษาของ Wu H et al. (2022) พบว่า ข้าวเย็นเหนือและข้าวเย็นใต้ มีฤทธิ์ต้านการอักเสบที่สามารถยับยั้ง cytokines (เช่น TNF, IL-6) และมีฤทธิ์ช่วยลดการอักเสบของผิวหนัง นอกจากนี้ยังพบการศึกษาของ Chantarapon et al. (2022) ที่พบว่า มะขามป้อมเป็นพืชสมุนไพรที่สามารถลดการอักเสบ เหงือกปลาหมอ สามารถบรรเทาอาการบาดเจ็บผิวหนังได้ นอกจากนี้ กลุ่มอาการผดผื่นคันของ ระบบภายในร่างกายที่อาจมีผลต่อโรคผิวหนัง การใช้ทองพันชั่ง ขันทองพยาบาท และเหงือกปลาหมอสามารถบรรเทาอาการดังกล่าวได้ และสอดคล้องกับข้อมูลวิชาการของ Klinchan (2025) ที่ได้กล่าวถึงกลุ่มยาที่ใช้ในการรักษาโรคสะเก็ดเงินด้วยยาแผนไทยพบว่า ตำรายาสมาเปื้อ เช่น หัวข้าวเย็นทั้งสอง หัวร้อยรู กำมะถันเหลือง (ชนิดก้อน) ขันทองพยาบาท มะดึก เหงือกปลาหมอ ทองพันชั่ง หนอนตายหยาก หัวตะเพียน แกล และกำแพงเจ็ดชั้น แก่โลหิตน้ำเหลืองเสีย สมุนไพรกลุ่มยาถ่าย เพื่อขับพิษหรือของเสียในร่างกายออกไปและช่วยลดความร้อน เช่น ใบมะกอก รากตอกแตก สมอพิเภก สมอไทย มะขามป้อม กลุ่มยาบำรุงโลหิต เช่น แกล กำแพงเจ็ดชั้น ฝาง คำฝอย และแก่นขี้เหล็ก



ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละผลหลังการรักษาของผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน (N=223)

| ตำรับยา      | ผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาปรุงเฉพาะรายในผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน |        |                |        |              |        |
|--------------|-----------------------------------------------------------|--------|----------------|--------|--------------|--------|
|              | อาการดีขึ้น                                               |        | อาการไม่ดีขึ้น |        | ขาดการติดตาม |        |
|              | จำนวน (คน)                                                | ร้อยละ | จำนวน (คน)     | ร้อยละ | จำนวน (คน)   | ร้อยละ |
| บุพโพพิการ 1 | 23                                                        | 43.40  | 9              | 16.98  | 21           | 39.62  |
| บุพโพพิการ 2 | 4                                                         | 26.67  | 0              | 0.00   | 11           | 73.33  |
| บุพโพพิการ 3 | 5                                                         | 83.33  | 0              | 0.00   | 1            | 16.67  |
| แก้ตะโจพิการ | 25                                                        | 22.12  | 8              | 7.08   | 80           | 70.80  |
| พรหมภักตร์   | 8                                                         | 57.14  | 0              | 0.00   | 6            | 42.86  |
| ตรีผลา       | 14                                                        | 63.63  | 2              | 9.09   | 6            | 27.27  |
| รวม          | 79                                                        | 35.43  | 19             | 8.25   | 125          | 56.06  |

#### 4. บทสรุป

การใช้ยาปรุงเฉพาะรายในการรักษาผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินในครั้งนี้ผู้ป่วยที่ได้รับตำรับยาบุพโพพิการ 1 บุพโพพิการ 2 บุพโพพิการ 3 แก้ตะโจพิการ พรหมภักตร์ และตรีผลา โดยมีการใช้ตำรับยาแตกต่างกันไปตามลักษณะอาการ สภาพร่างกายของผู้ป่วยและดุลยภาพของธาตุเจ้าเรือน ซึ่งสะท้อนถึงการดูแลแบบองค์รวมและการให้การรักษาที่เหมาะสมเฉพาะบุคคลตามแนวคิดของการแพทย์แผนไทย นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้ตำรับยาปรุงเฉพาะรายส่วนใหญ่ประกอบด้วยสมุนไพรที่มีฤทธิ์ในการฟอกโลหิต แก้พิษร้อนภายใน และบำรุงธาตุ โดยตำรับที่มีการส่งใช้บ่อยเป็นทั้งสูตรที่มีอยู่ในตำราดั้งเดิมและเป็นตำรับที่แพทย์แผนไทยปรับให้เหมาะสมกับผู้ป่วยเฉพาะราย จากการวิเคราะห์ข้อมูลยังชี้ให้เห็นว่า ผู้ป่วยมีอาการทางผิวหนังที่ดีขึ้นหลังการให้ยาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยแนวโน้มอาการที่ดีขึ้นอาจเป็นผลมาจากตำรับยาดังกล่าวมีส่วนผสมของสมุนไพร เช่น ไพล ขมิ้นชัน เหงือกปลาหมอ ขมิ้นชัน และขมิ้นชัน เป็นต้น ประกอบกัน การใช้ตำรับยาปรุงเฉพาะรายจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการรักษาโรคสะเก็ดเงินโดยผู้เฒ่าจะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของแพทย์แผนไทย เภสัชกร หรือแพทย์แผนปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการรักษาอย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงต่อการเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา ดังนั้นการใช้ตำรับยาปรุงเฉพาะรายตามแนวทางแพทย์แผนไทยมีแนวโน้มที่จะเป็นแนวทางที่มีประโยชน์ในการดูแลผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินในระดับปฐมภูมิ อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ยังมีข้อจำกัดในด้านข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลลัพธ์ทางคลินิกและการติดตามผลในระยะยาว จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในลักษณะเชิงทดลองหรือกึ่งทดลองเพื่อยืนยันประสิทธิผลและความปลอดภัยในอนาคต

#### กิตติกรรมประกาศ/Acknowledgements

การศึกษานี้ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการศูนย์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ในการใช้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้



### เอกสารอ้างอิง

- Chaiporn Klinchan. (2025). Clinical Care of Psoriasis Patients Using Thai Traditional Medicine in Healthcare Settings. Paper presented at the Annual Meeting on Thai Traditional and Alternative Medicine, Department of Thai Traditional and Alternative Medicine, Nonthaburi, Thailand.
- Chularojanamontri L, Silpa-Archa N, Triyaratnakul S, Chaweekulrat P. (2017). Epidemiology and comorbidities of psoriasis in Thai patients: a hospital-based study. *J Med Assoc Thai*, 100(9): 947-55. (in Thai)
- Chumchuen S. (2020). Thai traditional medicine for psoriasis and pharmacological activity of herbs in recipes. *Thai Pharm Health Sci J*, 15(2): 130-7. (In Thai)
- Gamret AC, Price A, Fertig RM, Lev-Tov H, Nichols AJ. (2018). Complementary and alternative medicine therapies for psoriasis: a systematic review. *JAMA Dermatol*, 154(11): 1330-7.
- Menter, A., Strober, B. E., Kaplan, D. H., Kivelevitch, D., Prater, E. F., Stoff, B., Armstrong, A. W., et al. (2020). Joint AAD-NPF guidelines of care for the management of psoriasis with systemic non-biologic therapies. *J Am Acad Dermatol*, 82(6): 1445-86.
- Noppakun, N., Ruchatanarawinet, N., Suthipinittharm, P., Phubanditsil, P., Akkaraphun, R., Tujinda, C., Waiyawachmai, P., Rattarin, S., & Suchonwanich, P. (2011). Guideline for the management of psoriasis patients. Institute of Dermatology. <https://ioddev.kabintech.net/wp->
- Parisi R, Symmons DPM, Griffiths CEM, Ashcroft DM. (2013). Global epidemiology of psoriasis: a systematic review of incidence and prevalence. *J Invest Dermatol*, 133(2): 377-85.
- Pattamadilok, B. (2018). Psoriasis. Bangkok: Institute of Dermatology.
- Prasunnakarn P. (2017). Prevalence and Incidence of Psoriasis in Udonthani Hospital. *Udonthani Hospital Medical Journal*, 25(2): 143-150. (in Thai)
- Rapp SR, Feldman SR, Exum ML, Fleischer AB, Reboussin DM. (1999). Psoriasis causes as much disability as other major medical diseases. *J Am Acad Dermatol*, 41(3): 401-7
- Siriyong, T., Ontong, J. C., Khochitmet, L., Naunklab, P., Phungtammasan, S., Phrakha, P., Chanwanitsakul, S., Terbtthakun, P., & Voravuthikunchai, S. P. (2023). Successful treatment of refractory erythrodermic psoriasis with traditional Thai herbal medicine. *Explore (New York, N.Y.)*, 19(3): 396–404.
- Wat Po Thai Traditional School. (2015). Thai medicinal recipes on Wat Phra Chettuphon Wimon Mangkhalaram's stone inscriptions: Bangkok. (in Thai)
- Wu, H., Wang, Y., Zhang, B., Li, Y. L., Ren, Z. X., Huang, J. J., Zhang, Z. Q., Lin, Z. J., & Zhang, X. M. (2022). *Smilax glabra* Roxb.: A Review of Its Traditional Usages, Phytochemical Constituents, Pharmacological Properties, and Clinical Applications. *Drug design, development and therapy*, 16, 3621–3643.